

Branschorganisationen
för dagligvaruhandeln

Ärendenummer: LI2024/00248

Inskickat: 2024-05-13

Ansvarig tjänsteman: Ulrika Dahlin

Från:

Svensk Dagligvaruhandel

Till:

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet

Remiss avseende Livsmedelsberedskap för en ny tid

Svensk Dagligvaruhandel är branschorganisationen för dagligvaruhandeln i Sverige. Våra medlemsföretag är Axfood AB, City Gross AB, Coop Sverige AB, ICA Sverige AB, Lidl Sverige KB och Livsmedelshandlarna. Tillsammans står vi för drygt 95 % av dagligvaruhandeln i Sverige, med butiker över hela landet. Dagligvaruhandeln sysselsätter runt 95 000 personer, varav en tredjedel är unga (15-24 år).

Svensk Dagligvaruhandels remissvar

Svensk Dagligvaruhandel har tagit del av betänkandet 2024:8 Livsmedelsberedskap för en ny tid.

Svensk Dagligvaruhandels medarbetare Ulrika Dahlin har också haft förmånen att ingå i utredningens expertgrupp och där lämnat mer detaljerade synpunkter som i stora delar beaktats av utredaren.

Vi anser att det är viktigt att betrakta utredningen som en systemanalys och ett startskott på livsmedelsberedskapen snarare än en total lösning för området. Det är också utifrån denna syn vi nedan lämnar en del kommentarer kopplat till utredningen. Grunden för livsmedelsberedskap är att ” Upprätthållande av den inre marknadens funktionssätt och handel ska så långt som möjligt värnas.” Det är först när detta inte längre är möjligt som andra alternativ ska finnas att tillgripa. Vi menar därför också att frågan om beredskapslagring i vissa situationer, så som betänkandet också föreslår, kan vara en viktig lösning men vill trycka på att detta inte får, kan eller bör ersätta möjligheten att upprätthåll ordinarie strukturer och skapa hållbarhet och flexibilitet inom dessa. All disruptiv hantering av ordinarie strukturer kommer med höga återställningskostnader som inte är gynnsamma för vare sig företagen eller landet.

Betänkandet sträcker sig över ett brett område och försöker greppa alla delar av en störd livsmedelsförsörjningsförmåga ända fram till fullskaligt krig. Detta tillsammans med en avsaknad av vissa gemensamma definitioner är en brist i betänkandet och vi ser gärna ett vidare gemensamt arbete för ett samlat och definierat språkbruk inom området.

Vidare noterar vi att betänkande inte särskilt lyfter frågan om utpekande eller på annat sätt definierande av samhällsviktiga företag. Vi är full medvetna om att detta är en aktuell fråga i flera andra pågående utredningen men vill ändå här trycka på avvaktan på detta kan innebära förseningar i viktiga beslut i företagen eller leda till negativa rubbningar i konkurrensbalansen och att frågan därmed skyndsamt behöver landa även inom livsmedelssektorn.

Sammantaget tillstyrker Svensk Dagligvaruhandel betänkandet men vill med detta kommentera ytterligare några specifika områden och orosmoment som vi ser i betänkandet.

Samordning

Vi stödjer förslaget om ansvar för kommunen kring befolkningen men anser att övrig samordning bör minst ligga på länsstyrelsenivå. Att 290 enskilda kommuner ska vara kontaktpunkter i en kris kommer inte vara en hållbar lösning för dagligvaruhandeln. Idag är dagligvaruhandelns logistiklösningar, även om de också ligger i en kommun, nationella och samtliga butiker får idag merparten av sina leveranser därifrån men även andra delar av butiksdriften supporteras eller hanteras av de centrala lösningarna i bolagen. Vi har idag redan utmaningar med tobakstillsyn, livsmedelstillsyn etc som sker lokalt och med olika tolkningar. Tillsyn lokalt kan också leda till konkurrensnackdelar och att kunderna går till en butik i nästa kommun. Vi anser därför att samordningen måste lyftas till minst en regional nivå, där länsstyrelsen är det naturliga steget.

Här vill vi också knyta an till den pågående utredningen om regelförenkling där det kan konstateras att en butik redan idag har beröringspunkter med över 15 olika myndigheter och branschen som helhet med över 270 olika myndigheter (inkl kommun). Vi ser inte detta som en hållbar lösning och det vore därför olämpligt att öka på detta genom att addera livsmedelsberedskap på lokal nivå utan tydligare nationell eller regional samordning. Vi vågar gå så långt som att föreslå beaktandet av en matrisorganisation så som är vanligt inom större bolag där anställningsplats och kompetensplats är två olika delar.

Förslaget om att kommuner ska få ett ansvar för lokal livsmedelsberedskap

Svensk Dagligvaruhandel instämmer med betänkandets intention om kommunens ansvar i frågan men anser att det finns i betänkandet utrymme för feltolkningar och överimplementering i kommunerna men också en risk för brist på samordning och 290 olika lösningar för 3100 butiker.

Intentionen att kommunerna har en viktig roll att spela och att inte allt ansvar för försörjningsförmågan kan ligga på de privata företagen är riktig men lösningen bör bygga på att förstärka befintliga försörjningskedjor och, precis som betänkandet också anger, inte på att bygga parallella lösningar. Lika viktigt som det är att hänsyn tas till lokala unikteter är det att kedjorna kan bygga effektiva lösningar även i ett begränsat utbud av varor eller butiker och detta kan inte åstadkommas eller ägas på lokal nivå.

En annan viktig princip för Svensk Dagligvaruhandel är försörjning till hela landets befolkning, om planeringen ska ske på lokal nivå, hur säkerställer man då att tillgången till mat blir rättvist fördelad över landet i svåra förhållande. Om delar av landet är angripet och hanteringen därmed blir lokal förefaller sig det mer naturligt att kommunen får spela en betydande roll.

Vad gäller upprätthållande av tillgången till nödvändiga livsmedel ställer detta en del utmaningar för kommunen, vi har svårt att se hur kommunen ska kunna upprätthålla detta på annat sätt än genom befintliga livsmedelsvägar och strukturer. Finns det livsmedel att tillgå kommer dessa distribueras ut denna väg och finns de inte att tillgå där har vi svårt att förstå var kommunen kommer finnas dessa varor.

Med detta sagt så anser vi att ansvaret för planering av livsmedelsdistribution och upprätthållande av tillgången till nödvändiga livsmedel bör lyftas till en regional eller nationell nivå där kommunernas behovsanalys utgör en grund.

Kritiska beroende

Livsmedelsbranschen har många stora och viktiga beroende i inte minst andra sektorer än den egna. Betänkandet lyfter upp flera av de mest väsentliga, men vi menar att några delar saknas.

Under transport behöver även beroendet till in- och uttransport ur landet lyftas fram, en stor del av försörjningen idag är import och kommer att behöva fortsätta vara så i så stor utsträckning som möjligt även under svårare omständigheter. Vi menar därför att detta beroende bör inkluderas i området vid vidare arbete.

Under skydd mot sabotage och skadegörelse saknar vi bevakningsperspektivet. Dagligvaruhandeln har redan idag ett stort beroende till bevakningsbranschen och brist på tillgången till sådan personal är noterbar. Vid en ökad anspänning riskerar vi hamna i ett läge där tillgången till bevakningsresurser minskar, pga hemvärn och övrig krigsplacering, samtidigt som behovet ökar för såväl butik, lager som transporter. Vi menar därför att detta beroende bör inkluderas i området vid vidare arbete.

Vi saknar också det stora beroendet till IT som branschen har och som också måste beaktas och stärkas såväl ur ett cybersäkerhetsperspektiv som ur ett beroende perspektiv där avbrott kan uppstå av flera andra skäl än bara direkta cyberattacker.

Vi menar att detta beroende bör inkluderas vid vidare arbete av branschens beroende.

Vi saknar vidare en analys av juridiska beroende när det till exempel kommer till behov av avsteg eller på andra sätt tillfällig tillämpning av lagstiftning såväl för EU lagstiftning som för svensk lagstiftning och myndigheters bemyndigande att fatta beslut inom dessa områden. Delar av denna utmaning finns med i utredningen men vi hade gärna sett att detta område också togs upp som ett kritiskt beroende och inkluderas i området vid vidare arbete.

Vi vill avslutningsvis när det gäller kritiska beroende återigen förstärka det genomgripande beroendet av el som präglar hela livsmedelskedjan men även hela landet. I nuläget finns det så enormt många spekulanter på el att det kommer vara svårt att säga vem som ska prioriteras. Det är därför avgörande att eltillgång, robusthet och prioritering får stort fokus för de infrastruktursatsningar som ska ske i Sverige de kommande åren.

Den enskildes förmåga bör stärkas – vikten för dagligvaruhandel av en god hemberedskap

Att medborgarna har en god hemberedskap är en viktig förutsättning och möjlighet för Svensk Dagligvaruhandels medlemmar i att kunna ställa om sina försörjningskedjor i olika kommande scenarios utan att det uppstår en reell livsmedelsbrist i butikerna. Vi vill därför förstärka betänkandets bedömning kopplat till god kommunikation och information till medborgarna om denna förväntan och varför den är så viktig. I detta behöver det också vara tydligt hur viktigt det är att vi alla också har ett ansvar att hjälpa de runt omkring oss som av något särskilt skäl inte kan upprätthålla en egen hemberedskap. Även om stora delar av befolkningen redan idag svarar i undersökningar att man har börjat förbereda sin hemberedskap och uttrycker en solidaritet i frågan så vet vi av erfarenhet att det räcker med en liten del av befolkningen som inte är solidariska och tex påbörjar en hamstring för att det ska riskera stjälpas hela hemberedskapssyftet. Vi ser därför gärna att detta arbete förstärks och stödjer därför att denna bedömning tas omhand snarast.

Företagens roll i livsmedelsberedskapen

Företagen inom Svensk Dagligvaruhandel vill och kan spela en stor roll i livsmedelsberedskapen och för den stora massan av befolkningen finns få andra alternativ till en långsiktig, konkurrenskraftig och uthållig försörjning av livsmedel. Betänkandet nämner också detta vid flera tillfällen, trots det och trots det goda samarbete som redan finns inom sektorn vill vi här peka på några viktiga detaljer i betänkandet som vi anser är viktiga att beakta.

Laga krav – det är viktigt att notera att betänkande inte, vad vi kan se, innehåller några utökade lagkrav för företag för livsmedelsberedskap samtidigt som vi vet att merparten av livsmedelsförsörjningen i Sverige går den vägen. Svensk Dagligvaruhandels företag har alla ett stort intresse och vilja att delta och kommer

fortsätta göra så men ska ansvaret formaliseras måste detta ske genom avtal eller utpekande.

Administrativ börda – många analyser återstår och kommer vara direkt avgörande för hur stor belastning livsmedelsberedskapen skulle kunna innebära men vi kan konstatera att om alla betänkanden i kapitel 15 skulle genomföras skulle det skapa en stor administrativ börda för företagen och i slutändan skulle merkostnaden behöva tas ut i form av ett högre pris på varorna i framtid. Detta måste i det vidare arbetet balanseras mot behovet av en ökad beredskap.

Medfinansiering – vi är eniga med betänkandet att finansiering för beredskapsåtgärder som även stärker företagets egen verksamhet i framtid behöver beaktas men huvudprincipen kvarstår att finansieringen av civilt försvar ska vara statlig. Detta blir också extra viktigt för att säkerställa konkurrensneutralitet.

Avslutningsvis vill Svensk Dagligvaruhandel peka på Livsmedelsföretagens (Li) remissvar som på ett tydligt sätt tar upp tre för oss alla mycket viktiga begrepp nämligen adekvat finansiering, konkurrensneutralitet samt smidig implementering. Dessa behöver utgöra en grund för det vidare arbetet med livsmedelsberedskap för en ny tid.